

**Un
Ajuntament
anomenat
ELLS**

LA GUIOMAR

Obria el despatx. Un ganivet de gel feia volar papers i em constipava. Empenyia com un cavall. Només ficava la cara. Aquí fora hi tens un paio que s'espera. Deus voler dir un senyor. És un paio! L'Ajuntament d'Ells era un piano de cua desdentat.

El paio senyor entrava angoixat. L'angoixa per corbata. L'havia d'animar. No es preocupi. La meva secretària és tan trempada... L'home, muac, somriure de conill. Jo: seguei, què desitja. L'home ja no desitjava res. El cop de porta li havia deixat el cor fet una pansa.

En Cranes narrava aquesta història telegràficament. Com més l'explico, més rodona em queda. Les coses, així, acaben corporificades, s'estructuren al teu gust, no al dels altres, els que les van viure amb tu. Un dia escriuria un llibre —un d'aquells llibres que des que es dedicava a la política del càrrec mai no escrivia— sobre casos que li havien ocorregut mentre era regidor del piano.

La Guiomar era una escombra desllorigada. Mira que els ho vaig dir: compte, no em vingueu després amb tot allò que el que priva és l'efectivitat i no pas l'aparador. S'escorava en angle agut, com un pal de telègraf abatut pel vent. La torçava un cabàs gros com una sàrria que li penjava de l'espatlla esquerra, d'aquí provenia el balandreig cap a aquell cantó. Ella hauria dit que les idees, més esquerranes que les de ningú, l'escoraven en aquella direcció. No només que la guanyadora faci les proves bé; fixeu-vos en l'estampa que té... En l'estampa de tots aquells es va cagar en Cranes des d'aleshores! L'Ajuntament d'Ells era com una màquina de tren antiga, rovellada i desmanegada.

El cabàs penjava de l'espatlla de la Guiomar per mitjà d'una corda. Es considerava més d'esquerres que ningú perquè era feminista, progre i anarca. Quan els del tribu (tribunal) la van seleccionar, es van mirar davant d'aquella pinta: sort que es diu Guiomar. No es deia així, la fulana d'en Machado? A en Cranes li agradarà. No li havia agradat. La faldilla de la Guiomar era feta de retalls. Policroma. Un camaleó s'hauria atabalat si l'hagués volgut violar. El cabàs de ràfia resultava insondable. Contenia enganxines de la CNT, prospectes anarquistes, compreses higièniques, pastilles anticonceptives,

caramels, xiclets, *El Diario del Che*, paper de fumar, un entrepà... Tot això ho va veure en Cranes un dia que ella li va voler ensenyar no sé què —era com si practiquéssis striptease, bolcant-li-ho tot sobre la taula—, però encara quedaven més secrets a dintre.

No m'havia agradat, la Guiomar, deia en Cranes, i no m'havia agradat perquè jo tinc olfacte; bon caient i bons modals obren portes principals; els refranys són retrògrads; amb tants desafinaments del piano de cua, m'estava tornant reaccionari. La màquina de tren no rodava ni greixant-la.

Va ser un sentiment remordidor que el va acompanyar durant el seu regnat. Reaccionari, retrògrad i antidemocràtic. Barrinava: collons, collons...

La Guiomar, amb un examen seleccionador previ, havia entrat al Departament de Cultura de l'Ajuntament d'Ells, població de tres-cents mil o quatre-cents mil habitants —no venia de cent mil—, enganxada a Barcelona pel costat de la Zona Costanera, suburbi que, juntament amb Ells, formava part de l'àrea metropolitana. Com deia en Rodri —primer de l'editorial Artemisa i després regidor d'Ensenyament de la ciutat que venia després d'Ells—, ara ja no som suburbials, ara som metropolitans. Al districte de Bellresguard hi tenien un petit terreny, propietat de l'Ajuntament d'Ells ja abans d'entrar-hi. Aquell petit terreny, Urbanisme l'havia cedit a Cultura, i l'obsessió d'en Cranes i del seu grup polític era aixecar-hi un casal per al jovent.

En l'època de la Guiomar, tractàvem amb el Ministeri d'Educació per causa d'aquest casal. El Ministeri ens concedia una certa quantitat diners per a ajudar a construir-lo. No tan de cop i volta, com es diu, sinó havent mantingut converses prèvies, anant i venint de Madrid, o per telèfon —molt de telèfon— rebaixant o intentant rebaixar la quantitat els de Madrid, augmentant o intentant augmentar la quantitat nosaltres, els d'Ells.

Mentre era en l'estira i arronsa del tempteig, li havia trucat un secretari o sotssecretari de part del seu *capo*, el ministre. Si hagués estat directament el *capo*, s'haurien tutejat. Home, Cranes —en un to així com de “callos a la madrilenya”—, com van les coses, a Ells? Mira que dir-se Ells! Com és que no li canviu el nom, a aquesta ciutat? I en Cranes: Oh!, els ellencs —segons en Casares, ellincs, no ellencs; segons en Fabra, ellins, no elliens—; ells ellencs, això, no ho consentirien. Tan orgullosos estan de la seva ciutat com del nom. Bé, bé, deia el ministre, anem al gra. I anaven al gra, a picolar-lo. Bla, bla, bla. Com si mengessin panolles.

El secretari o sotssecretari no tutejava. Els secretaris o sotssecretaris eren de l'escalafó. L'escalafó, el cuidaven, el brunyien i el fregaven. Quan van passar la comunicació a en Cranes, el sotssecretari general del Ministeri d'Educació i Ensenyament li preguntà així, amb un punt de suavitat i un altre d'ironia, i com si no volgués saber la cosa:

—Quina mena de personal hi té, vostè, al seu Departament?

En Cranes pensà: la Guiomar.

—No, per res.

En Cranes pensà: la Guiomar.

—Jo em penso que era dona, encara que tenia veu d’home.

En Cranes pensà: la Guiomar.

—Em va contestar: Ei, *matxo*, tu qui ets?

En Cranes pensà: la Guiomar.

La Guiomar negà haver-li dit *matxo*.

—Com volies que li digués *matxo* si tenia veu de marieta?

—Bé, doncs li deus haver dit paio. I l’has tutejat. Tuteja’m a mi, però a les visites i al telèfon, no.

—Vaja, quins demòcrates de merda que esteu fets —gallejava la Guiomar—. Jo tracto de tu a tothom perquè jo vull que tothom em tracti de tu. Ell pot tenir tots els càrrecs que vulguis, però davant la doctrina anarquista és un paio com tothom perquè tots som iguals.

—O sigui, que per tu tots som païos?

—No. Païos o paies.

—Ah!, bé, encara sort! —En Cranes continuà pensant que, per si no tenia prou problemes, només li faltava la Guiomar.

La Guiomar no va dir que només el sotssecretari fos marieta. Va afegir que també eren marietes tots els socialistes d’aquell Ajuntament. En Cranes va pensar que almenys un, sí. Després pensà que fins i tot dos. Més tard pensà que tres i tot. La Guiomar va creure necessari defensar gais i lesbianes. Quan ella deia marieta, no volia dir marieta-marieta. Volia dir fill de puta. I tampoc. Ella assenyalaria amb això que la conducta d’aquell paio i d’altres com ell era feixista i antidemocràtica.

En Cranes li xiuxiuejà:

—Tu t’has oblidat, Guiomar, que no ets fixa, que estàs a prova i que d’aquí a tres mesos et poden fer fora?

—Això són mètodes franquistes —apuntà la Guiomar .

A en Cranes, la tapa del piano, clang, li va enganxar el dits.

FRANQUISTES!

A la mili ens van dir rojos i separatistes. Tots dos conceptes fosos en un. *Roigseparatista!* Cridant. A les comissaries franquistes ens van dir comunistes i catalanistes, a més de fills de puta i que érem homes morts si no cantàvem. Ara bé, dir-nos feixistes i franquistes, no. Impossible. Mai ningú, passés el que passés, no ens ho va dir. A mi, continuava en Cranes, em va ser necessari entrar a l'Ajuntament d'Ells per sentir-me dir aquest disbarat.

L'Edelweiss no era la Guiomar. Trucava suaument a la porta —tic, tic; no toc, toc—, i encara que no esperava resposta, perquè obria immediatament, deia amb una veu de trèmolos dolcíssims:

—Ferran, tens un senyor que s'espera...

La flor d'edelweiss que els excursionistes del GME (Grup Muntanyenc Ellenc) li havien regalat en un acte s'alegrava i es revifava dins del marc quan veia entrar la seva homònima. Amb la Guiomar, s'esllanguia i es pansia. L'Edelweiss era bonica i delicada com aquella flor, però no era fràgil. Els *progres* de l'Ajuntament la tenien per frívola. En Cranes pensava: i què. Com que era tanoca es va casar amb un paio reaccionari cobert d'or que se la va endur a Madrid. En Cranes deia: mira si n'arriba a ser, de llesta...

—Ferran, tens un senyor que s'espera...

Amb el nacionalisme català en auge, en Cranes ja no era en Fernando, era en Ferran.

El senyorquesesperava era ample, calbot, grandot. Somriure de guardiola. Cerimoniós. Dirigia una cobla de la qual era propietari: La Principal d'Ells. Era catalanista i comunista. En Fernando Cranes pensà, i sabia per què ho pensava: i cabró, no ho és? Per què Ells s'havia de dir Ells, i no Ellos?, gesticulava en Cranes. L'home deia que els toponímics, igual que els patronímics, eren intocables i inalterables. Havien estat i van ser així? Doncs eren i serien així. En Cranes li va parlar de la gran campanya per a demanar el canvi de nom de la ciutat, i preguntà a l'home: m'ha vingut a veure per això? I l'home: no, no. En Cranes va sortir al passadís i va cridar el seu gerent:

—Daniel!

Quan aparegué el jove Daniel, en Cranes li assenyalà una pila de cartolines.

—Busca'n una que posi: *Secció de toponímics*.

Es van posar a riure fent conxorxa, mentre que el senyor amplot, calbot i grandot no sabia de què anava. I llavors en Cranes va dir a en Daniel: pren nota del que diu aquest senyor.

En Cranes deia de broma que allò, menys Cultura, tot. Tot just prendre possessió del càrrec, la primera persona que se li va presentar va ser una senyora amb un marit guillat que li havia fugit de casa. El guillat li trucava per telèfon, no deia res i només se li sentia la respiració entretallada. Però és que necessita assistència mèdica, explicava la dona; està en tractament i no pot passar sense les seves pastilles. Si pogués saber des d'on truca...

En Cranes va parlar amb el jutge d'Ells. Només el jutge podia intervenir el telèfon. No va servir de gaire. El marit trucava des de cabines públiques i un dia deixà de trucar. La dona va tornar per dir a en Cranes que ja no era ni casada, ni soltera, ni viuda, ni separada, ni divorciada i que per això no podia cobrar la pensió que el seu marit li hauria deixat si s'hagués mort, separat o divorciat. Aquell dia, en Cranes va buscar entre les llargues cartolines que retolava en les estones d'oci i va en col·locar una que deia *Caritas* a sobre de l'enunciat que posava *Departament de Cultura*, a l'entrada de la seva secció. Quan havia rebut la primera visita de la dona ja n'havia col·locada una de semblant: *Departament de Beneficència*, mentre deia a en Daniel Moscoso: el piano se'ns ha refredat. En Moscoso pensà que en Cranes deixava anar coses incongruents però que als polítics ja els passava, això. En Cranes, tossut, demanà a en Moscoso: marca'm la Rosa Bernat. En Daniel Moscoso, tit, tit, dos numerets, li passà l'auricular. No, digué en Cranes a la Bernat, que aquí tinc un cas, i li explicà tot allò de la dona d'abans que, a més del que havia exposat, encara era víctima de més calamitats.

La Rosa Bernat contestà a en Cranes que, de casos com aquells, al seu Departament, una barbaritat. Què pensava fer-ne, de la barbaritat? Oh!, la Bernat resultava força concreta, formarem una comissió d'enquesta. Una què?, cridà en Cranes, histèric. I buscant un cartell entre la pila de rètols va sortir al passadís (en Moscoso ja havia tornat al seu despatx, un despatx "súper", millor que el seu):

—Daniel, porta això a la Bernat!

El rètol deia: *Departament d'Enquestes*.

—I aquest.

Aquest rètol deia: *Ajuntament de Mil Dimonis*.

Perquè l'Ajuntament d'Ells, a més d'un piano de cua atrotinat i una màquina de tren amb sorra als eixos, era un ajuntament de mil dimonis.

En Daniel Moscoso, metòdic, assenyala a en Cranes:

—Et deu haver dit una comissió d'investigació, no d'enquesta...

En Cranes es mossegà la llengua quan va preguntar:

—I quina diferència hi ha?

El senyor amplot, calbot i grandot va parlar a en Cranes de la seva cobla sardanista. La Principal d'Ells mai no havia actuat a Ells. I això, per què?, s'hi havia interessat en Cranes. L'home contestà que perquè Franco no ho va voler. En Cranes pensà: Franco en persona?, i l'home llavors va dir que, si Franco no, el franquisme. En Daniel li explicà després que no havia actuat a Ells, i pràcticament enlloc, perquè ell i els seus músics eren més dolents que l'aigua del bacallà.

En Cranes havia dit a en Daniel que prenguéssin nota de les queixes de la Principal d'Ells i que des d'aleshores es comptés amb ells a Ells. I en una de les cartolines retol encara blanques es posà a retolar: *Delegació de sardanes*. Pintava i rumiava.

Imaginem-nos, es deia, traient la llengua, suant i sucant el pinzell, que rebessis el llegat d'una pesseta sota l'estricta manament de donar-la al pobre més pobre de la ciutat d'Ells. Com ho arreglaries? Creant una comissió —gastant milions en un desplegament detectivesc i policial— d'investigadors que arribessin fins al fons d'allò seleccionat sense equivocar-se? Sí, perquè això era la democràcia i la justícia. Abans, sorties al carrer i la donaves al primer pobre que trobaves. Però això era la caritat i la injustícia social. En Cranes es picà el front i envià aquell pensament funest a fer punyetes. Un exèrcit d'assistents socials, de psiquiatres, de psicòlegs, de sociòlegs, d'economistes, d'estudiosos de la mendicitat, de teòrics de la pobresa, que realitzaven enquestes, conclaves, fòrums, publicacions, investigacions, simposis, viatges, que cobraven tots suculets sota dietes, vivien aprofitant-se de la pobresa. Cada dia se'n sabia més, de la pobresa, però cada dia hi havia més pobres. Al cap d'un any en socorrien un, i respiraven tranquils perquè aquest un era veritablement el pobre més pobre de tots els pobres de la pobra ciutat. Als altres pobres els ensenyaven a pescar. Peixos de colors —sistema Mao—, que ni es mengen ni serveixen per a l'aquari perquè els pobres no tenen aquari. En Cranes es va tornar a picar el front. Potser el pobre seleccionat els resultava un pobre tan pobre com una secretària tan secretària com la secretària Guiomar. De nou es picà el front.

Al cap de pocs dies arribà una carta al Departament firmada pel director propietari de la cobla sardanística. En Daniel entrà al despatx.

—Mira com et diu aquest individu.

Era millor no mirar-ho.

“Jo em pensava que el franquisme s'havia acabat amb Franco. Veig que no. Vostès són més franquistes que ell, i vostè, senyor Cranes, franquista i feixista”.

Resultava que al parc de Can Butxaca s'hi havia celebrat el gran aplec de la sardana a Catalunya. Totes les cobles, totes menys la seva, hi havien participat.

Era això, la democràcia? No només era un franquista i un feixista, sinó que havia faltat a la seva paraula d'honor.

—No, totes les cobles, no —digué en Daniel—. Seria impossible. Unes quantes. Les que la Federació de l'Aplec Català havia convidat o seleccionat. Ja et vaig dir que eren molt dolents.

El jove Daniel, ros, ulls blaus, com un angelot de Murillo massa desenvolupat, li va ensenyar unes tires blaves, roses, verdes i taronges.

—Mira els programes. A totes les festes majors hi actua la seva cobla.

En Cranes va estar a punt de cridar: que se n'oblíidin! Però es va recordar de la democràcia i de l'esquerra, dues senyores que violen els purs, coquetegen amb els indecisos, s'alliten amb l'oposició, es casen amb els que salven les aparences i fan la meuca amb els arribistes. Es mossegà la llengua —des que era allà la tenia molt més curta— i va fer amb el cap així, és a dir, “endavant”, a un ordenança que treia la cara per la porta. En Daniel havia dit:

—Aquell *pàjaro* es mereixeria un escarment.

—Quin *pàjaro*? —digué l'ordenança.

—Cap, un *pàjaro* —digué en Daniel.

I l'ordenança:

—Senyor Cranes, de part del senyor alcalde.

En Daniel ordenà a l'ordenança:

—Ensenya al senyor Cranes els teus carnets.

L'ordenança, baixet i bigotut, havia lliurat a en Cranes un sobre acompanyat d'una targeta. L'ordenança mostrà, a l'estil d'un prestidigitador, una tira de carteretes de plàstic transparent que es desplegaven i es plegaven com la manxa d'un acordió. Cada cartereta contenia un carnet. La targeta que acompanyava el sobre deia: “Penso que és de la teva incumbència. Ramiro”. El sobre era obert. S'hi llegia: “A l'atenció del Reverendíssim Senyor Alcalde, que Déu el guardi molts anys”. La lletra era del *pàjaro*. Els carnets eren del PSOE-PSC, del PSUC, de CCOO, d'UGT, de la Creu Roja, de donant de sang, d'escafandrista, de submarinista, de soci del Barça, de soci del FC Ells, de lluitador de karate, de l'Orfeó Ellenc, d'una associació de veïns, de l'aula de cultura del seu barri, de socorrista, de columbòfil, d'ocellaire... Com a furgó de cua, un carnet de la Falange.

—S'ha de ser previngut, senyor Cranes; és que sóc molt aficionat a tot, senyor Cranes —digué l'ordenança, tot fent una reverència i plegant l'acordió—. Encara que ara molts dels nous regidors em diuen que els tutegi i que no em quadri per saludar-los, jo sé que tard o d'hora m'ho retrauran, si no ho faig.

En Daniel només va dir:

—Va, Isidoro, que ens coneixem.

I en Cranes:

—Quina llet, la d'aquest *pàjaro*, com tu li dius...!

I l'Isidoro:

—Treia ploma, el *pàjaro*? Doncs per això no canta...

A la carta a l'alcalde Ramiro, el *pàjaro* de La Principal posava en Cranes a parir; que semblava mentida que el senyor Cranes fos comunista; el senyor Cranes no era comunista ni socialista; el senyor Cranes era un caragirat... A la carta dirigida a en Cranes, el *pàjaro* piulava que, encara que fos del partit, després del que li havien fet, se n'aniria. A la carta a l'alcalde grallava que s'esborraria de l'associació de veïns a la qual pertanyia i que no valia la pena fer res per a la ciutat ni per al barri. Senyor alcalde, jo sóc comunista però sense entusiasme. L'alcalde era socialista. És que de vegades, continuava el *pàjaro*, la fe que tens, els teus mateixos companys te la fan perdre...

En Cranes trucà al *pàjaro* de La Principal d'Ells. Com podia haver-li dit el que li havia dit? L'aplec de Can Butxaca era una guerra en què ells, els de Cultura, no tenien res a veure. L'home va volar cap a l'Ajuntament. Es va fer anunciar per la Guiomar. Aquí fora hi tens l'ase de la sardana. En Cranes per poc no exclama: no deus voler dir l'ase, sinó el *pàjaro*. Només va dir: que passi.

El va cobrir de paperets roses, verds, blaus i taronges... Acabats de portar de la impremta. Miri. Amb el dit assenyalava els dies que actuava la seva cobla, pràcticament tots els dies d'estiu, pràcticament a totes les festes majors. L'home s'estirava els cabells que no tenia, es tirava per terra sense tirar-s'hi i volia besar la mà d'en Cranes sense besar-la.

En Cranes gaudia relatant l'epíleg.

Eren les festes de Santa Engràcia i el primer dia m'hi vaig deixar caure. A la plaça principal, sobre la tarima, hi havia La Principal d'Ells. Afinaven els instruments. El *pàjaro* afinava la verra. Tocava el contrabaix i dirigia. Afinaven i parlaven. Animosament.

La verra també era com l'Ajuntament: grassa i malcriada, li agradava que li gratessin el llom. El *pàjaro* i la verra. Més que un símil, semblava una falla. Si l'haguessin llançada a un riu, la verra hauria servit per a navegar. Es podria dir que tenia quilla i timó.

Els instruments parlaven entre ells. Nyic, nyic; nyic, nyoc; guirigall. Cada cop més acords, i d'acord. Els homes, entre si, cada cop més en desacord. Parlaven de política, que havia substituït el futbol i les dones. El *pàjaro* director cridava més que ningú, imposant-se. Deia que ell era comunista, comunista, co-munis-ta... El partit comunista, aquells dies, era pròsper i creixent. Comunista, comunista! I llavors, jo, deia en Cranes, li vaig dir:

—Però sense entusiasme...

Com que l'home em mirava desconcertat, vaig afegir:

—Que vaig llegir la carta que vostè va escriure a l'alcalde.

L'home, sulfurat, es va girar cap al del flabiol i el tamborí. El flabiol va fer: un noiet petitet, de noranta-sis anys. Es dirigí cap a la cobla en general, que va començar: tots són pops, tots són pops... I jo, llavors, em vaig afegir a una rotllana de sardanes.

En Cranes sabia que, ballant-les, practicava un gest propagandístic de cara a l'electorat.

Tots són pops, tots són pops, tots són pops...!